

JOGOSULATLAN TEVÉKENYSÉGEK ÜZLETSZERŰSÉGE

Vidács Dávid¹

ABSZTRAKT

A Magyar Nemzeti Bank (MNB) elhivatottan üldözi a hatáskörébe tartozó jogosulatlan tevékenységeket. Ez egyrészt a felügyelt intézmények, másrészt a szolgáltatásokat igénybe vevő ügyfelek védelme érdekében bír kiemelt jelentőséggel, célja pedig a teljes körű transzparens pénzügyi szektor védelmének biztosítása. Egyes piacfelügyeleti tárgyú vizsgálatok esetén azonban nem elegendő annak a megállapítása, hogy valamely személy MNB-engedély nélkül vagy bejelentés hiányában végzett tevékenységet, hanem azt is bizonyítani szükséges, hogy azt üzletszerűen tette-e. Az alábbiakban az üzletszerű tevékenység értelmezése szempontjából mutatom be a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket.

JEL-kód: G18

Kulcsszavak: piacfelügyelet; jogosulatlan-, engedély nélküli tevékenység, üzletszerűség, Hpt.,² Bszt.,³ Bit.,⁴ Fsztv⁵.

Az üzletszerűség fogalmát a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló törvény (Hpt. 6. § (1) bekezdés 116. pont) definiálja: „*Üzletszerű tevékenység: az ellenérték fejében nyereség, illetve vagyonszerzés végett – előre egyedileg meg nem határozott ügyletek megkötésére irányuló – rendszeresen folytatott gazdasági tevékenység.*”. A biztosítási törvény (Bit. 4. § (1) bekezdés 104. pont) a hitelintézeti törvénnyel azonos, az egyes fizetési szolgáltatásokról szóló törvény (Fsztv. 3. § 39. pont) pedig közel azonos módon szabályozza az üzletszerű tevékenység fogalmát. A befektetési vállalkozásokról szóló törvény (Bszt. 5. § (1) bekezdés) a fentiekkel ellentétben kizárólag az üzletszerű tevékenység egyik részelemét tartalmazza, konkrétan a „*rendszeres gazdasági tevékenység keretében végzett*” fordulatot használja a befektetési szolgáltatási tevékenységek felsorolásánál. Ezen kívül a

1 Dr. Vidács Dávid felügyelő munkatárs, Magyar Nemzeti Bank. E-mail: vidacsd@mnb.hu.

2 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról

3 2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól

4 2014. évi LXXXVIII. törvény a biztosítási tevékenységről

5 2013. évi CCXXXV. törvény az egyes fizetési szolgáltatókról

vállalkozás definíciójánál említi „rendszeres gazdasági tevékenységet”, ahogyan a tőkepiaci törvény (Tpt.) is.

Egyéb jogágak közül többek között a Büntető Törvénykönyv, a számviteli törvény, az adózás rendjéről szóló törvény, valamint az egyéni vállalkozókról szóló törvény és az egyesületi törvény tartalmaz a Hpt. és Bit. üzletszerű tevékenységéhez hasonlatos fogalom meghatározásokat. Ezekben közös elemként jelenik meg a rendszeresség és az ellenérték elérésére irányulás, illetve a haszon-, nyereség- és vagyonszerzési cél.

A fentiek alapján az üzletszerűségnek a Hpt., a Bit. és az Fsztv. definíciója szerint három eleme van, amelyek együttes teljesülése szükséges ahhoz, hogy egy tevékenység üzletszerű jellege megállapítható legyen. Az MNB megítélése szerint ez a három konjunktív kritérium csak együtt, egymásra tekintettel értelmezhető, és azt, hogy megvalósulnak-e, minden esetben egyedileg értékeli. A jegybank a vonatkozó állásfoglalásaiban is utal arra, hogy ezen elvek mentén szükséges elvégezni az adott tevékenység vonatkozásában az üzletszerűség egyes tényállási részeinek vizsgálatát. A három említett alkotóelem a következők szerint értelmezhető.

Az üzletszerű tevékenység meghatározásának „*az ellenérték fejében nyereség, illetve vagyonszerzés végett*” fordulata azon kritérium, amelynek tekintetében, ha a szolgáltatást a szolgáltatásnyújtással kapcsolatban felmerült, szokásos költségeken túli bármilyen plusz költség vagy díj felszámolása mellett, illetve más közvetett gazdasági előny érdekében nyújtják, akkor a nyereség, illetve vagyonszerzésre irányultság megállapítható. Az egyik döntő tényező az, hogy a tevékenység annak folytatója számára bevételt eredményez-e, illetve, hogy nyereség elérése céljából végzi-e. E körülményt mind a közvetlen ellenszolgáltatás, mind a látszólag ingyenes, azonban közvetetten valamely, az adott szolgáltatáshoz szorosan kapcsolódó más szolgáltatásból eredő bevétel realizálása mentén kell értelmezni.

Az „*előre egyedileg meg nem határozott ügyletek megkötésére irányultság*” tényállási elem abban az esetben állhat fenn, ha a felek által megkötendő jogügyletek lényeges tartalmi elemei – így különösen, de nem kizárólag a szerződés száma, a felek személye, a jogügylet célja, az ellenszolgáltatás mértéke vagy az ügylet értéke, illetve a szerződéskötés egyéb lényegi körülményei, mint például a teljesítés feltételei, a szerződés időtartama – nincsenek előre meghatározva. Az adott ügylet abban az esetben tekinthető előre egyedileg meghatározottnak, amennyiben a szerződés minden egyes tartalmi eleme előzetesen, konkrétan definiált. Az MNB állásfoglalásaiban azt is hangsúlyozza, hogy az „*előre egyedileg meg nem határozott ügyletek*” kötése fogalmi elemekben nem a szerződő felek azonosíthatóságát, hanem magának az adott ügyletnek az azonosíthatóságát érti mint kivételt az üzletszerűség alól. A bírói gyakorlatok közül precedensértékűnek tekinthető a Legfelsőbb Bíróság Kfv.IV.37.116/2005/6. számú ítélete, amely szerint egyedileg előre megha-

tározott ügyletnek csak az olyan ügyletek tekinthetők, amelyeknek tényleges célja nem illeszkedik az akár engedéllyel, akár engedély nélkül folytatott, rendszeres pénzügyi tevékenységbe. Továbbá a Fővárosi Ítéltábla 4.Kf.27.691/2008/5. számú ítéletében hasonlóképpen – ezt a logikát alkalmazva – az alábbiakat mondta ki: „a [kölcsonben részesülők] személyi körének meghatározásánál irreleváns, hogy azok a felperes ismerősei, barátai-e vagy sem. (...) az ismerősi, vagy baráti körnek adott kölcsön előre egyedileg meg nem határozott ügyletnek minősül”.

A „rendszeresség” kérdését minden konkrét ügyben egyedileg, az eset összes körülményeit mérlegelve lehet csak megítélni. Az MNB állásfoglalásaiban többnyire egységesen megjelenő szöveg szerint: a rendszeresség – nyelvtani értelmezéséből kiindulva – elsősorban a jövőben ismétlődően bekövetkező eseményeket jelöl. Megítélése elsősorban az ügyletek számától és gyakoriságától függ, de az MNB gyakorlata szerint az eseti jellegű, akár évi legfeljebb egy-két ügyletkötéssel is lehet üzletszerűen, s ezen belül rendszeresen végzett a tevékenység, ha a szerződés tartalma egyébként a szolgáltatás rendszeres, folyamatos nyújtására utal. Példával szemléltetve egy konkrét tevékenység vonatkozásában, a követelésvásárlás rendszerességénél az üzletszerűség megállapíthatóságához nem a szerződések, hanem az érintett követelések száma az irányadó. Ezt kimondta a Kúria is a Kfv.I.35.592/2017/6. számú ítéletében.

A piacfelügyeleti eljárásokat tekintve az MNB 2021-ben 15 piacfelügyeleti eljárást indított jogosulatlan, azaz engedély vagy bejelentés hiányában végzett tevékenység gyanúja miatt, illetve 12 piacfelügyeleti eljárást zárt le, amelyek kapcsán összesen 115 millió forint összegű piacfelügyeleti bírságot szabott ki. Az MNB – a korábbi évekhez hasonlóan – széles körben vizsgálódott 2021-ben is, piacfelügyeleti eljárásainak tárgyát képezték különböző gyanús pénzügyi, befektetési és biztosítási tevékenységek. Ugyanakkor a vizsgálatok jelentős része jogosulatlan „betétgyűjtés” és kölcsönnyújtás kivizsgálására irányult.

Egy 2021-ben lezárt ügyet kiemelve – amelyben az MNB vizsgálta az üzletszerűséget is –, az MNB az F-hold Kft. tevékenységének vonatkozásában lefolytatott piacfelügyeleti eljárása során megállapította, hogy a társaság nyereség-, illetve vagyonszerzési céllal több magyarországi fogyasztó és vállalat részére – kamat kikötése mellett, illetve kamatmentesen – nyújtott kölcsönt rendszeresen, több mint 240 esetben, huzamosabb időn át, összesen mintegy 1,8 milliárd forint összegben. A jegybank a piacfelügyeleti eljárás lezárásával véglegesen megtiltotta az F-hold Kft.-nek a jogosulatlan pénzügyi szolgáltatási tevékenység folytatását, valamint az engedély nélkül végzett tevékenység folytatása okán 100 millió forint összegű piacfelügyeleti bírságot szabott ki rá.